

Міністерство освіти і науки України
Бердянський державний педагогічний університет
Факультет психолого-педагогічної освіти та мистецтв
Кафедра педагогіки
Кафедра початкової освіти

ЗАТВЕРДЖЕНО
Рішення Приймальної комісії
Бердянського державного
педагогічного університету
27 березня 2020

ПРОГРАМА
фахового вступного випробування
з дисципліни
«Педагогіка та фахові методики початкового навчання»

Освітній ступінь: магістр

Спеціальність: 013 Початкова освіта

Бердянськ – 2020

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Мета фахового вступного випробування для вступу на здобуття освітнього ступеня магістр: з'ясувати рівень теоретичних знань та практичних навичок вступників, яких вони набули під час навчання на освітньому ступені бакалавра, магістра та освітньо-кваліфікаційному рівні спеціаліст, з метою формування рейтингового списку та конкурсного відбору вступників на навчання за освітнім ступенем магістр спеціальності 013 Початкова освіта в межах ліцензованого обсягу спеціальності.

Форма фахового вступного випробування - тестування.

Тест – це завдання стандартної форми, виконання якого дає можливість виявити рівень сформованості знань, умінь, навичок.

Загальна кількість завдань тесту – 90.

Час виконання тесту – 180 хвилин.

Екзаменаційний тест з педагогіки та фахових методик початкового навчання складається із завдань двох форм:

1. Завдання з вибором однієї правильної відповіді (№ 1–85). Завдання складається з основи та чотирьох варіантів відповіді, з яких лише один правильний.

2. Завдання відкритої форми з розгорнутою відповіддю (№ 86–90).

Приклад тестового завдання

16. Наука, яка вивчає процеси виховання, навчання і розвитку особистості – це

1. Психологія.
2. Педагогіка.
3. Філософія.
4. Анатомія.

89. Обґрунтуйте відмінність навчальної екскурсії від уроку

Перелік дисциплін, що виносяться на фахове вступне випробування з педагогіки та фахових методик початкового навчання

1. основи педагогіки,
2. дидактика,
3. теорія та методика виховання,
4. історія педагогіки,
5. методика навчання освітньої галузі «Математика» в початковій школі,
6. методика навчання освітньої галузі «Мови і літератури» в початковій школі,
7. методика навчання освітніх галузей «Природознавство» та «Суспільствознавство» в початковій школі.

2. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ

Тема 1. Предмет і завдання педагогіки

Педагогіка як наука, її становлення та розвиток. Поняття «педагогіка». Основні етапи становлення: донауковий, концептуальний, системний. Стадії розвитку педагогіки: народна педагогіка, духовна педагогіка, світська педагогіка.

Предмет педагогіки. Різні підходи до його визначення.

Основні категорії педагогіки.

Джерела розвитку педагогіки.

Основні проблеми, що розробляє педагогіка.

Функції педагогічної науки: теоретична (дослідження законів, закономірностей педагогічних явищ і процесів, обґрунтування змісту, принципів, методів і форм навчання і виховання), теоретично-прикладна (вивчення педагогічного досвіду і створення на його базі педагогічної теорії, експериментальне дослідження педагогічної діяльності, вироблення педагогічної технології).

Структура педагогічної науки, її галузі.

Зв'язок педагогіки з іншими науками.

Завдання педагогіки на сучасному етапі.

Напрями, течії зарубіжної педагогіки.

Тема 2. Логіка і методика педагогічних досліджень

Сутність і особливості наукових досліджень у педагогіці.

Методологія педагогіки. Характеристика методів науково-педагогічного дослідження: емпіричні (педагогічне спостереження, педагогічний експеримент, педагогічне опитування, вивчення шкільної документації та учнівських робіт, рейтингу, узагальнення незалежних характеристик, психолого-педагогічного тестування, аналізу результатів діяльності учня, соціометрії); теоретичні (аналіз, синтез, індукція та дедукція, порівняння, класифікація, узагальнення, абстрагування, конкретизація, моделювання); математичні та статистичні методи (реєстрування, ранжування, моделювання, вимірювання).

Етапи педагогічного дослідження: визначення проблеми дослідження; вивчення поставлених наукових фактів, положень, висновків; вивчення шкільної практики; формулювання гіпотези; здійснення експериментальної роботи; вивчення передового досвіду; зіставлення експериментальних даних з масовою практикою; узагальнення результатів дослідження, формулювання наукових висновків; оформлення результатів дослідження, впровадження їх у життя.

Тема 3. Розвиток, виховання і формування особистості

Поняття розвитку і формування особистості.

Напрями розвитку людини: анатомо-фізіологічний, психічний, соціальний.

Види розвитку і формування особистості: стихійний, цілеспрямований, саморозвиток і самоформування.

Основні фактори розвитку і формування особистості: біологічний, соціальний, виховання, активна діяльність особистості.

Закономірності та рушійні сили розвитку особистості.

Зарубіжні теорії розвитку особистості.

Тема 4. Мета та завдання національного виховання

Поняття мети виховання. Фактори, які впливають на визначення мети виховання.

Проблема мети виховання у працях видатних педагогів: М. Пирогова, Г. Ващенко, К.Д. Ушинського, А.С. Макаренка, В.О. Сухомлинського.

Сучасне звучання головної мети виховання. Мета виховання у контексті державних документів про освіту і виховання.

Завдання основних напрямів всебічного розвитку особистості. Завдання розумового, морального, естетичного, трудового, фізичного виховання.

Зарубіжна педагогіка про мету виховання (неопозитивізму, прагматизму, екзистенціалізму, гуманістична).

Тема 5. Цілісний педагогічний процес

Сутність і динаміка розвитку педагогічного процесу.

Основні компоненти педагогічного процесу.

Закономірності і принципи педагогічного процесу.

Технологія педагогічного процесу.

Основні напрями вдосконалення педагогічного процесу: гуманізація і демократизація, забезпечення суб'єктивності виховання, урахування закономірностей і принципів педагогічного процесу; інтеграція науки, освіти і практики; підвищення науково-теоретичного рівня і зміцнення практичної спрямованості; оптимізація; інтенсифікація; вдосконалення підготовки вихователів та їх педагогічної майстерності; використання сучасних технологій і методів навчання і виховання; технічне переобладнання педагогічного процесу.

ДИДАКТИКА

Тема 1. Дидактика як галузь педагогіки

Дидактика як теорія освіти і навчання. Об'єкт і предмет дидактики. Функції дидактики. Завдання дидактики. Історія становлення та розвитку дидактики.

Основні категорії дидактики: освіта (загальна, політехнічна, професійна), зміст освіти, знання, уміння, навички, навчання, викладання, учіння,

закономірності навчання, принципи навчання, методи навчання, форми організації навчання, контроль результатів навчання.

Система дидактичних дисциплін: загальна дидактика, вікова дидактика, галузева дидактика, часткові дидактики.

Зв'язки дидактики з іншими науками (суспільними, психологічними, біологічними та ін.).

Українська народна дидактика, її мета, завдання та зміст.

Тема 2. Зміст освіти в національній школі

Поняття змісту освіти. Компоненти змісту освіти: знання про природу, суспільство, мислення, техніку, способи діяльності; досвід здійснення відомих способів діяльності (уміння та навички особистості); досвід творчої діяльності; досвід ціннісного ставлення до навколишнього світу.

Історичний характер змісту освіти. Теорії формування змісту освіти: формальної освіти, матеріальної освіти, дидактичного прагматизму (утилітаризму), структуралізму, проблемно-комплексного навчання. Сучасні вимоги до відбору змісту освіти. Оновлення змісту освіти в умовах реформування школи.

Державний стандарт загальної середньої освіти. Нормативні документи змісту освіти: навчальний план (базовий, типовий, робочий), навчальні програми, підручники і навчальні посібники.

Зміст освіти зарубіжної школи.

Тема 3. Сутність процесу навчання

Поняття процесу навчання. Навчання як вид пізнавальної діяльності людини: загальна закономірність пізнання об'єктивної дійсності, спільне та відмінне в науковому та навчальному пізнанні, рушійні сили процесу навчання.

Функції процесу навчання: освітня, розвивальна, виховна, функція самовдосконалення особистості.

Структура процесу навчання: викладання, учіння; цільовий, стимуляційно-мотиваційний, змістовий, операційно-діяльнісний (методичний, процесуальний), контроль-регулювальний, оцінно-результативний компоненти.

Діяльність учителя в процесі навчання: планування, організація та здійснення навчальної діяльності, стимулювання активності учнів, контроль за навчальним процесом та його регулювання, аналіз результатів діяльності, внесення коректив.

Навчально-пізнавальна діяльність учнів: під керівництвом учителя, самостійна. Психолого-педагогічні основи процесу засвоєння учнями знань, умінь, навичок.

Оптимізація та інтенсифікація процесу навчання.

Тема 4. Закономірності та принципи навчання

Поняття закономірностей педагогічного процесу. Загальні закономірності навчання. Часткові (конкретні) закономірності навчання: дидактичні (змістовно-процесуальні), гносеологічні, психологічні, кібернетичні, соціальні, організаційні.

Закони дидактики як вищий рівень узагальнення залежності між явищами процесу навчання.

Поняття принципів навчання. Різні підходи до класифікації принципів навчання. Правила навчання.

Характеристика традиційних принципів навчання: спрямованість навчання на вирішення завдань освіти, розвитку і виховання; науковість навчання; систематичність і послідовність навчання; доступність навчання; зв'язок теорії з практикою; свідомість і активність учнів; наочність у навчанні; міцність засвоєння знань, умінь і навичок; індивідуальний підхід до учнів; емоційність навчання.

Нетрадиційні принципи навчання: демократизація; виховання здорової дитини; диференціація процесу навчання; оптимізація навчально-виховного процесу, нетрадиційність системи навчання.

Взаємозв'язок принципів навчання.

Тема 5. Методи та засоби навчання

Поняття методів навчання. Діалектика взаємозв'язку методів з іншими компонентами процесу навчання. Об'єктивна та суб'єктивна частина методу навчання. Функції методів навчання: стимуляційно-мотиваційна, навчальна, розвивальна, виховна, організаційна, контрольна-коригувальна. Прийом як частина методу і самостійна дидактична категорія.

Класифікація методів навчання. Різні підходи до класифікації методів навчання: за джерелом знань, характером пізнавальної діяльності учнів, ступенем керівництва навчальною роботою, дидактичною метою, зовнішньою формою прояву та внутрішньою сутністю, на основі цілісного діяльнісного підходу до процесу навчання; бінарні та полінарні класифікації методів навчання.

Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності: словесні, наочні, практичні; індуктивні, дедуктивні, традиційні, аналітичні, синтетичні, методи аналогії, порівняння; пояснювально-ілюстративні, репродуктивні, проблемного викладу, частково-пошукові, дослідницькі; методи роботи під керівництвом учителя, методи самостійної роботи учнів.

Методи стимулювання навчальної діяльності учнів: пізнавальні ігри, навчальні дискусії, роз'яснення значущості навчання, висування навчальних вимог, заохочення й осудження в учінні.

Методи контролю і самоконтролю в навчанні: усний, письмовий, графічний, практичний, тестовий, програмований контроль; взаємоконтроль, самоконтроль і самооцінка.

Критерії вибору і поєднання методів навчання: врахування загальної мети освіти і виховання, закономірностей і принципів навчання, особливостей

навчального предмета, змісту навчального матеріалу, типу уроку, вікових особливостей учнів, рівня підготовки вчителя.

Поняття про засоби навчання. Характеристика дидактичних засобів, особливості їхнього застосування в процесі навчання.

Тема 6. Форми організації навчання

Поняття форм організації навчання. Класифікація форм організації навчання за кількістю учнів, місцем навчання, часом проведення, дидактичною метою, ступенем складності, тривалістю навчання. Генезис систем навчання: індивідуальна, індивідуально-групова, групова, класно-урочна, белл-ланкастерська, мангеймська, вінетка-план, батавія-план, дальтон-план, бригадно-лабораторна, «колективний спосіб навчання», план Л. Трампа. Характеристика класно-урочної системи навчання в сучасній загальноосвітній школі.

Урок як форма організації навчання. Вимоги до уроку: загальні, дидактичні, виховні, розвивальні, санітарно-гігієнічні.

Типи і структура уроків: урок засвоєння нових знань; урок формування вмінь і навичок; урок застосування знань, умінь і навичок; урок узагальнення і систематизації знань, урок перевірки, оцінювання та корекції знань, умінь і навичок; комбінований урок.

Нестандартні уроки: інтегровані, міжпредметні, театралізовані, з різновіковим складом, уроки – ділові ігри, уроки – рольові ігри, уроки-конференції, уроки-змагання, уроки-диспути, уроки-пошуки, уроки-психотренінги тощо.

Організація навчальної діяльності учнів на уроці: фронтальна, групова, парна, індивідуальна робота.

Підготовка вчителя до уроку. Зміст попередньої та безпосередньої підготовки вчителя до уроку.

Позаурочні форми організації навчання: семінарські заняття, практикуми, факультативи, навчальні екскурсії, предметні гуртки, домашня навчальна робота, консультації.

Тема 7. Моніторинг навчальних досягнень учнів

Предмет і функції моніторингу навчальних досягнень учнів. Принципи моніторингу успішності навчання: індивідуальний характер, систематичність, різноманітність форм проведення, всебічність, об'єктивність, порівнянність, адекватність, прогностичність, гласність, диференційованість. Етапи здійснення моніторингу якості навчання. Складові моніторингу навчальних досягнень: перевірка, оцінювання та облік успішності навчально-пізнавальної діяльності учнів.

Перевірка знань, умінь та навичок учнів. Види перевірки: попередня, поточна, періодична (тематична), підсумкова (заключна). Форми перевірки: фронтальна, групова, індивідуальна, комбінована, самоконтроль; заліки та екзамени. Методи перевірки.

Тестування навчальних досягнень учнів. Класифікація тестів за структурою відповіді. Види тестів закритого і відкритого типів. Вимоги до змісту тестів: відповідність освітнім стандартам, предметна чистота, значимість, повнота, репрезентативність, системність, комплексність і збалансованість, варіативність. Особливості застосування тестів під час здійснення різних видів перевірки.

Оцінювання знань, умінь, навичок учнів. Поняття компетентності як результату засвоєння учнями змісту освіти. Характеристика основних груп компетентностей учнів. Критерії та норми оцінювання рівнів навчальних досягнень учнів за 12-бальною шкалою. Види оцінювання: поточне, тематичне, підсумкове.

Облік результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів.

Неуспішність учнів і шляхи її подолання.

Тема 8. Технології навчання

Поняття технології навчання. Істотні ознаки технології навчання: цілеспрямованість, ефективність, алгоритмізація, оцінка результатів, коригованість, відтворюваність, економічність.

Таксономія цілей навчання. Характеристика навчальних цілей у когнітивній, афективній та психомоторній сферах діяльності особистості. Послідовність етапів здійснення технологічних операцій. Визначення коефіцієнта засвоєння учнями навчального матеріалу.

Класифікація технологій навчання за дидактичною метою та шляхом її досягнення.

Сутність пояснювально-ілюстративного навчання.

Програмоване навчання. Програма управління процесом засвоєння знань, умінь і навичок. Типи навчальних програм: лінійна, розгалужена, комбінована.

Модульно-рейтингове навчання. Модуль як автономна змістовно-процесуальна одиниця навчання. Рейтингова система оцінювання результатів навчання.

Диференційоване навчання. Види диференціювання. Диференційоване навчання в умовах поділу учнів класу на групи. Групи учнів за навчальними можливостями.

Розвивальне навчання. Принципи розвивального навчання в дидактичній системі Л. В. Занкова. Теорія навчальної діяльності як наукове підґрунтя системи розвивального навчання Д. Б. Ельконіна – В. В. Давидова.

Особистісно орієнтоване навчання. Принцип суб'єктивності освіти як основа особистісно орієнтованого навчання. Характеристика особистісно орієнтованих ситуацій.

Теорія поетапного формування розумових дій. Сутність процесу інтеріоризації соціального досвіду. Орієнтовна, виконавча, контрольна складові навчальної дії. Орієнтовна основа дії. Алгоритм поетапного формування розумових дій.

Проблемне навчання. Навчальна проблема. Класифікація навчальних проблем. Проблемна ситуація. Типи проблемних ситуацій. Послідовність етапів розв'язання навчальної проблеми. Рівні проблемного навчання.

Проектне навчання. Класифікація проектів за різними типологічними ознаками. Алгоритм роботи над проектом.

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА ВИХОВАННЯ

Тема 1. Суть процесу виховання

Основні положення теорії виховання в ретроспективі. Виховання як процес цілеспрямованого формування особистості.

Структура виховного процесу. Компоненти вихованого процесу: мета, завдання, зміст, методи, форми, засоби. Двосторонній характер виховання. Виховання та самовиховання – дві сторони єдиного процесу формування особистості. Етапи педагогічного керівництва самовихованням учнів. Прийоми самовиховання. Поняття про перевиховання. Структура перевиховання. Рушійні сили виховного процесу. Зовнішні та внутрішні протиріччя. Критерії вихованості.

Тема 2. Основні закономірності й принципи виховання

Поняття «закономірності», принципи виховання». Основні принципи виховання: цілеспрямованість; зв'язок з життям; єдність свідомості і поведінки; виховання в праці; виховання особистості в колективі; поєднання педагогічного керівництва з ініціативою і самодіяльністю учнів; повага до особистості вихованця з розумною вимогливістю до нього; індивідуальний підхід; наступність; єдність педагогічних вимог школи, сім'ї і громадськості. Принципи виховання у народній педагогіці.

Тема 3-4. Змістовий компонент виховного процесу

«Зміст виховання» як педагогічна проблема. Основні напрями виховання: Моральне виховання. Трудове виховання. Профорієнтація учнів. Етапи профорієнтаційної роботи. Естетичне виховання. Фізичне виховання. Екологічне виховання. Статеве виховання. Виховання несприйнятливості до алкоголю, нікотину, наркотиків. Національне виховання. Шляхи і засоби реалізації змісту кожного напрямку національного виховання.

Формування наукового світогляду. Розумове виховання. Суть світогляду. Формування світогляду в навчальній роботі. Формування світогляду в позакласній роботі. Характеристика народного світогляду. Науково-педагогічні вимоги до формування світогляду.

Тема 5-6. Загальні методи виховання

Поняття про методи виховання. Класифікація традиційних методів виховання. Характеристика методів формування свідомості. Характеристика методів організації діяльності і формування громадської поведінки.

Характеристика методів стимулювання. Методи контролю, самоконтролю та самооцінки. Основні народно-педагогічні методи виховання словом рідної мови. Основні народно-педагогічні методи стимулювання, заохочення і спонукання дітей. Методи самовиховання. Перевиховання та його методи. Умови оптимального вибору і ефективного застосування методів виховання. Диференційований та індивідуальний підходи до виховання учнів.

Тема 7. Організаційні форми виховної роботи

Поняття форм організації виховної роботи. Позакласна виховна робота. Розмаїття масових, групових та індивідуальних форм виховної роботи. Колективні творчі справи (КТС). Колективне планування виховної роботи. Основні позашкільні установи, завдання і зміст їх роботи. Діагностика виховання.

Тема 8. Родинно-громадське та сімейне виховання

Сучасні проблеми сімейного виховання. Вплив атмосфери сімейного життя на виховання дитини, правопорушення дітей та причини їх виникнення. Традиції сімейного виховання. Авторитет батьків. Відповідність батьків за розвиток дитини. Права та обов'язки батьків. Традиційні та нетрадиційні форми роботи школи з батьками. Система роботи класного керівника з батьками. Участь громадськості у вихованні дітей. Спільна діяльність школи, сім'ї, громадськості і трудових колективів по організації дозвілля дітей.

Тема 9. Колектив та його вплив на особистість

Розкрити та проаналізувати функції дитячого колективу. Структура та розвиток колективу. Схема вивчення особистості учнів I-IX класі та колективу. Стадії розвитку дитячого колективу. Учнівське самоврядування в класі та школі.

Тема 10. Система виховної роботи вчителя початкових класів

Положення про класного керівника. Функції класовода. Професіограма класного керівника. Зміст, форми, методи роботи класного керівника. Основні напрямки роботи класного керівника. Класний керівник і учнівський колектив. Завдання класного керівника щодо організації та згуртування класного колективу. Етапи розвитку колективу. Педагогіка паралельної дії. Робота класного керівника з батьками та громадськістю. Планування і облік роботи класного керівника.

Тема 11. Виховна робота з педагогічно занедбаними дітьми

Поняття «педагогічно занедбані діти». Особливості важковиховуваних дітей. Групи важковиховуваних дітей за ступенем педагогічної занедбаності. Негативні чинники, що зумовлюють появу важковиховуваних дітей. Перевиховання: функції, принципи, методи, шляхи, засоби перевиховання. Етапи перевиховання.

Тема 12. Дитячі та юнацькі громадські організації

Формальні та неформальні групи. Дитячі та юнацькі організації. Українська скаутська організація «Пласт»; Спілка Української молоді (Сум); Спілка піонерських організацій України (СПОУ); Українське дитячо-юнацьке товариство «СІЧ»; Асоціація гайдів України; Українське дитячо-юнацьке товариство «Сокіл»; Неформальний молодіжний рух.

ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

Тема 1. Виникнення освіти і виховання у світовій цивілізації

Предмет і завдання історії педагогіки. Підходи світової науки до виникнення виховання як суспільного явища: біологізаторський, психологічний, релігійний та соціальний (трудовий). Виховання у первісному суспільстві: мета, особливості. Виникнення перших шкіл у світовій цивілізації. Виховання у Давній Греції і Давньому Римі.

Тема 2. Школа і педагогіка за часів Київської Русі

Традиційні засади виховання дітей в Київській Русі: мета, завдання. Соціальні умови становлення писемності та виникнення перших шкіл у Київській Русі. Підходи до розуміння процесу виникнення у східних слов'ян писемності. Розвиток освітніх установ. Зміст та організація навчання у Київській Русі. Методи навчання. Перекладна література та перші педагогічні пам'ятки Київської Русі.

Тема 3. Розвиток освіти і педагогічної думки епох Середньовіччя та Відродження

Загальна характеристика епохи Середньовіччя. Система середньовічних шкіл. Система лицарського виховання. Виникнення освіти для дівчат. Виникнення перших університетів у Західній Європі та організація навчання. Загальна характеристика культури й освіти епохи Відродження. Гуманістичні ідеї освіти й виховання. Виникнення братських шкіл в Україні. Діяльність Києво-Могилянської Академії.

Тема 4. Західноєвропейська педагогіка епохи Нового часу та Просвітництва

Світогляд Я.А. Коменського та його завдання щодо виховання особистості. Вікова періодизація та система навчання за Я.А. Коменським. Класно-урочна система та принципи навчання Я.А. Коменського. Педагогічні ідеї Д. Локка. Система виховання Ж.-Ж. Руссо. Погляди на навчання і виховання. К. Гельвеція та Д. Дідро.

Тема 5. Школа і педагогічна думка XVIII-XIX ст.

Загальна характеристика освіти XVIII-XIX ст. Ідея гармонійного виховання І.Г. Песталоцці. Дидактика Ф. Дістервега. Теорія навчання й виховання Й. Гербарта. Українська школа і педагогіка періоду Руїни. Ідея

народності та природовідповідності виховання Г. Сковороди. Педагогічна діяльність М.В. Ломоносова. Система освіти на правобережній Україні та Закарпатті (друга половина XVIII ст.).

Тема 6. Загальні тенденції світової педагогіки кінця XIX-XX ст.

Реформаторська педагогіка. Прагматична педагогіка Дж. Дьюї. Гуманістичні засади освіти й виховання. Рух нового виховання (М. Монтесорі, С. Френе). Ідея цілісного виховання Р. Штайнера. Ідеї навчання й виховання у педагогіці екзистенціалізму.

Тема 7. Освіта та педагогічна думка в Україні другої половини XIX - XX ст.

Стан освіти в Україні у II половині XIX ст. - початку XX ст. Педагогічні погляди К.Д. Ушинського. Організаційна і педагогічна діяльність М. Корфа. Ідея національного шкільництва М. Грушевського. Освітньо-педагогічні ідеї І. Франка та Л. Українки.

Тема 8. Українська школа і педагогіка XX ст.

Характеристика системи освіти XX ст. Життя і педагогічна діяльність А.С. Макаренка. Теорія і практика колективу за А.С. Макаренком. Ідея поєднання навчання з продуктивною працею А.С. Макаренка. Проблема сімейного виховання. Шляхи формування вчителя-вихователя та його педагогічної майстерності. Рольовий принцип педагогічної системи А.С. Макаренка. Життя і педагогічна діяльність В.О. Сухомлинського. Навчання і виховання дітей 6-річного віку. В. Сухомлинський про формування гуманної особистості. Морально-трудове виховання школярів. Етнічні засади родинного виховання. Ідеї становлення вчителя-словесника.

Тема 9-10. Утвердження освіти в Україні на сучасному етапі духовного та національного відродження

Утвердження демократичних державно-громадських засад освіти й виховання молоді. Реформування освіти на сучасному етапі розвитку українського суспільства. Утвердження шляхів та засобів національного виховання дітей та молоді. Особливості реформування професійної, вищої й педагогічної освіти.

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ «МАТЕМАТИКА» В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Методика навчання математики в початковій школі як наука

Предмет і завдання методики початкового навчання математики. Становлення методики навчання математики як науки.

Зв'язок методики з іншими науками: віковою психологією, дидактикою, методикою математики середньої школи, математикою та ін.

Методи наукового дослідження, що застосовуються в процесі розробки методики викладання початкового курсу математики.

Роль методичної науки в модернізації початкової математичної освіти.

Початковий курс математики як навчальний предмет

Освітні, виховні та розвивальні завдання навчання математики в початковій школі. Місце початкового курсу в системі шкільного курсу математики. Інваріативна і варіативна складова змісту початкової освіти. Компетентнісний підхід до змісту початкової математичної освіти.

Державний стандарт початкової загальної освіти. Характеристика освітньої галузі «Математика». Мета і завдань вивчення початкового курсу математики. Характеристика змістових ліній.

Курс математики в базовому навчальному плані середньої загальноосвітньої школи.

Аналіз програми з математики для початкової школи. Особливості календарно-тематичного планування.

Елементарна математична підготовка дітей в дошкільних закладах.

Наступність у навчанні математики між початковими і 5-6 класами.

Внутрішньо предметні та міжпредметні зв'язки. Інтегровані курси, інтегровані уроки.

Організація навчання математики в початковій школі

Багатоваріантність структури уроків математики. Урок математики та особливості його проведення за методичними системами діючих підручників. Вимога до сучасного уроку. Умови здоров'язберігаючої організації освітнього процесу на уроках математики. Особливості проведення уроків математики в першому класі.

Підготовка вчителя до уроку. Відбір змісту, вибір методів, засобів та організаційних форм навчання. Система контролю та оцінювання освітніх досягнень учнів початкової школи. Особливості оцінювання в першому класі.

Особливості організації моніторингового дослідження якості освітніх досягнень. Позакласна робота з математики.

Особистісно орієнтований, диференційований, компетентнісний і технологічний підходи в навчанні математики

Дидактико-методичні системи розвивального навчання (Л. Занкова, Д. Ельконіна та В. Давидова).

Розвиток пізнавальних здібностей молодших школярів (уваги, уяви, сприймання, пам'яті, мислення тощо) з метою вибору оптимальних засобів стимулювання інтелектуальної сфери особистості в процесі навчання та виховання на уроках та в позаурочній діяльності.

Знайомство з програмою формування загальнонавчальних умінь і навичок молодших школярів (О. Савченко).

Особливості розвитку математичних здібностей обдарованих дітей в межах програми та організація корекційно-розвиваючого навчання учнів, які мають труднощі у засвоєнні навчального матеріалу.

Цілепокладання як основний регулятор обґрунтування освітнього процесу математики. Диференційований підхід до учнів з різним рівнем розвитку розумових здібностей під час організації освітнього процесу.

Особливості реалізації компетентнісного підходу на уроках математики. Поняття «предметної компетентності». Структурування вимог до освітніх досягнень молодших школярів з математики як вияв компетентнісного підходу.

Технологічний підхід у методиці як умова забезпечення державних вимог програми з математики щодо рівня загальноосвітньої підготовки учнів.

Часткові питання методики. Методика вивчення нумерації цілих невід'ємних чисел: мета, зміст, завдання

Цілі невід'ємні числа. Різні підходи до побудови множини цілих невід'ємних чисел: теоретико-множинний, аксіоматичний. Методика вивчення окремих питань підготовчого (дочислового) періоду. Властивості та відношення предметів. Лічба.

Різні методичні підходи до формування понять натурального числа і нуля. Методика навчання написання цифр, що позначають на письмі дані числа.

Методика вивчення нумерації чисел за концентрами.

Методика вивчення арифметичних дій та формування обчислювальних умінь і навичок

Ознайомлення з операціями додавання, віднімання, множення, ділення. Вивчення законів і властивостей арифметичних дій, зв'язку між компонентами і результатами арифметичних дій. Перевірка правильності виконання арифметичних дій. Ознайомлення з відношеннями «більше на», «менше на», «більше в» «менше в», різницею і кратне порівняння чисел.

Вивчення таблиць додавання і множення та відповідних випадків віднімання і ділення. Вивчення прийомів усних обчислень в межах ста, обчислень, що ґрунтуються на нумерації чисел.

Вивчення письмового виконання арифметичних дій в межах мільйона, ділення з остачею.

Вивчення правил порядку виконання арифметичних дій у числових виразах, у тому числі з дужками.

Забезпечення уроків засобами наочності.

Методика навчання учнів розв'язувати текстові задачі

Роль і місце задач у початковому курсі математики. Функції текстових задач. Складові процесу розв'язання задач. Культура запису розв'язання задач.

Методика навчання розв'язувати прості текстові задачі. Формування навичок розв'язувати прості текстові задачі в курсі початкової школи.

Методика навчання розв'язувати складені текстові задачі. Розвиток умінь учнів розв'язувати складені задачі.

Система формування вмінь учнів розв'язувати нестандартні задачі в курсі початкової школи.

Аналіз типових помилок, що виникають під час розв'язування задач, шляхи їх подолання. Забезпечення уроків засобами наочності.

Особливості реалізації особистісно-орієнтованого, диференційованого і компетентнісного підходів під час навчання учнів розв'язувати текстові задачі.

Методика вивчення алгебраїчного матеріалу в курсі початкової школи

Формування і розвиток уявлень учнів про числові та буквені вирази, рівності і нерівності. Ознайомлення з розв'язуванням задач складанням числових виразів.

Формування уявлень учнів про рівняння з однією змінною. Методика ознайомлення учнів з розв'язанням задач складанням рівнянь.

Формування уявлень про нерівності з однією змінною. Особливості формування вмінь учнів розв'язувати прості нерівності способом добору.

Аналіз помилок, що виникають у дітей при вивченні алгебраїчного матеріалу. Забезпечення уроків засобами наочності. Добір дидактичних ігор.

Особливості реалізації особистісно-орієнтованого, диференційованого і компетентнісного підходів під час опрацювання алгебраїчного матеріалу на уроках математики в початковій школі.

Методика вивчення найважливіших величин та одиниць їх вимірювання в курсі початкової школи

Величини, що вивчаються в курсі математики початкової школи. Методика вивчення кожної з величин: ознайомлення, способи вимірювання, одиниці величин та їх співвідношення, дії над ними.

Методика ознайомлення з площею та обчисленням площі прямокутника (квадрата) за довжиною їх сторін. Методика навчання розв'язування задач, що містять зазначені величини.

Ознайомлення учнів з залежностями між величинами (ціною предмета, їх кількістю і вартістю, швидкістю, часом і відстанню). Методика навчання розв'язувати прості арифметичні задачі на визначення швидкості, часу, відстані, ціни, кількості та вартості товарів.

Методика ознайомлення з темою «Частини. Дроби»

Особливості формування уявлень про утворення частини, дробу, про чисельник і знаменник дробу та їх зміст. Методика ознайомлення з читанням і записом дробів, порівнянням дробів з однаковими знаменниками.

Ознайомлення з розв'язанням задач на знаходження частини від числа і числа за його частиною. Забезпечення уроків засобами наочності. Добір дидактичних ігор.

Особливості реалізації особистісно-орієнтованого, диференційованого і компетентнісного і технологічного підходів під час опрацювання теми «Частини. Дроби».

Методика вивчення геометричного матеріалу в курсі початкової школи

Методика ознайомлення учнів з геометричними фігурами: точка, лінія (пряма, крива, ламана), відрізок, промінь, многокутники: трикутник, чотирикутник, зокрема прямокутник (квадрат), інші многокутники, їх елементи – сторони, кути, вершини, кут (прямий, гострий, тупий), коло і круг, їх елементи (центр, радіус, діаметр).

Ознайомлення з позначенням фігур буквами.

Методика ознайомлення з обчисленням периметру многокутників, формулою обчислення периметра прямокутника (квадрата) за його сторонами.

Особливості реалізації особистісно-орієнтованого, диференційованого і компетентнісного і технологічного підходів при вивченні геометричного матеріалу.

Огляд розвитку методики навчання математики в початковій школі та перспективи її подальшого вдосконалення. Сучасні освітні технології на уроках математики в початковій школі

Становлення та розвиток методики навчання математики в сучасній школі.

Основні тенденції розвитку методики навчання математики за кордоном.

Перспективи подальшого вдосконалення методики навчання математики в умовах варіативної організації освітнього процесу в початковій школі.

Технологія організації співробітництва вчителя й учнів. Технологія диференційованого навчання. Технологія формування загальнонавчальних умінь і навичок. Ігрова освітня технологія. Технологія організації проектної освітньої діяльності. Технологія досягнення обов'язкових освітніх результатів в системі уроків математики.

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ «МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ» В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Методика викладання української мови як педагогічна наука

Методика викладання мови – педагогічна наука. Форми наукових досліджень. Наукові основи методики початкового навчання: психолого-педагогічні основи початкового навчання рідної мови; мовознавчі й літературознавчі відомості в методиці викладання мови. Принципи, методи і прийоми методики викладання рідної мови.

Наукові основи методики навчання грамоти

Педагогічні вимоги до процесу навчання грамоти з урахуванням вікових особливостей дітей. Лінгвістичні і психолого-педагогічні засади методики

навчання грамоти. Звукова система української мови у взаємозв'язку з графічною. Психофізіологічна характеристика процесів читання і письма.

Методи навчання грамоти

Методи навчання грамоти, їх класифікація. Короткий історико-критичний огляд методів навчання грамоти. Звуковий аналітико-синтетичний метод К.Д. Ушинського та удосконалення цього методу вченими-методистами. Основні періоди та етапи навчання грамоти за сучасним звуковим аналітико-синтетичним методом.

Добукварний період навчання грамоти

Основні освітні завдання добукварного періоду. Розвиток усного мовлення – провідний принцип і мета роботи в добукварний період. Види вправ з розвитку мовлення та мислення.

Методика формування в учнів уявлень про *слово, речення, розповідь*. Методика ознайомлення учнів з фонетичними уявленнями. Методика паралельного застосування прийомів звукового аналізу та звукового синтезу. Моделювання і конструювання звукової та складової будови слів. Прийоми активізації словникового запасу першокласників. Методика ознайомлення учнів з технічними та гігієнічними вимогами успішного формування та розвитку навичок письма.

Букварний період

Етапи букварного періоду та завдання кожного з них. Принцип частотності порядку вивчення букв на сторінках Букваря. Методика ознайомлення учнів з новими буквами та звуками, що їх позначають, з алфавітними назвами літер. Прийоми навчання складового читання.

Види аналітико-синтетичних вправ у букварний період, методика їх проведення. Методика ознайомлення учнів з різними способами позначення м'якості приголосних. Прийоми розкриття звукового значення букв Я, Ю, Є, Ї, Щ та буквосполучень ДЖ, ДЗ.

Принципи побудови тематичних розворотів сторінок Букваря. Способи та види читання, прийоми їх розвитку. Прийоми удосконалення мовлення та мислення учнів на змісті навчання, вміщеному в Букварі. Прийоми роботи над предметними та сюжетними малюнками. Методика проведення словникових та словниково-логічних вправ у букварний період. Прийоми пояснення слів, виразів. Методика роботи над багатозначними словами, синонімами, антонімами, фразеологізмами, прислів'ями, загадками, скоромовками, наявними у змісті навчання на сторінках Букваря. Прийоми вироблення в учнів умінь слухати вірші, розповідь, читання учителя, учнів.

Методика роботи над формуванням та удосконаленням умінь відповідати на запитання, будувати речення за опорними словами, за завданням учителя. Прийоми розвитку творчих здібностей, пізнавального інтересу, пізнавальної діяльності, пізнавальної самостійності в роботі над вивченням звуків та букв на їх позначення.

Методика проведення пропедевтичної роботи над будовою слова, походженням слів, частинами мови, їх граматичними ознаками, елементами синтаксису та пунктуації. Методика навчання письма в букварний період. Психолого-дидактичні вимоги до навчання письма. Методика навчання учнів писати нову букву, здійснювати її поєднання в складах, словах. Методика виконання вправ на уроках письма в букварний період навчання грамоти. Методика використання додаткової літератури на уроках навчання грамоти.

Методика розвитку мовлення

Основні методи і прийоми формування в учнів початкової школи елементарних уявлень про мову як знакову систему: про виникнення мов світу; про основні функції мови: про мовлення як мову в дії, в спілкуванні між людьми; про діалогічне та монологічне мовлення; етику мовлення, форми мовлення.

Значення і завдання розвитку усного мовлення. Види вправ з розвитку усного мовлення. Прийоми розвитку етики мовленнєвої поведінки. Прийоми виховання в учнів умінь стежити за розвитком думки, виділяти найбільш вагомі слова для відповіді, зауваження, пропозиції, міркування. Завдання і прийоми розвитку усного монологічного мовлення. Види монологів. Методика формування в учнів уявлення про текст, його тему, основну думку, будову, засоби зв'язку речень у тексті. Прийоми ознайомлення учнів з типами текстів: розповідь, опис, міркування. Прийоми формування в учнів уявлень про стилі українського мовлення; розвитку умінь добирати мовні засоби для стилістично диференційованих висловлювань; формування стилістичних умінь та навичок, методика реалізації їх у практичній діяльності молодших школярів.

Робота з розвитку мовлення учнів на вимовному рівні

Переказ як складова частина системи розвитку мовлення молодших школярів. Класифікація переказів за дидактичною метою, типом мовлення, докладністю передачі змісту, місцем виконання. Методика поетапної підготовки до усного та писемного переказу текстів. Прийоми підготовки до написання переказу. Шляхи підвищення самостійності та творчої активності учнів у роботі над переказами різних типів.

Лексичний рівень роботи з розвитку мовлення

Твір як складова частина системи розвитку мовлення. Класифікація творів за джерелом матеріалу, жанрами, місцем виконання, ступенем участі учнів у складанні тексту, розміром, метою виконання. Прийоми підготовки учнів до складання плану. Прийоми використання опорної групи лексики для написання твору. Методика аналізу учнівських робіт. Мовні помилки, шляхи їх подолання, критерії і норми оцінювання учнівських творів, переказів.

Методика роботи над словосполученням і реченням

Методика роботи над словосполученням та реченням. Методика роботи над типовими помилками у побудові словосполучень, шляхи запобігання їх, виправлення, подання. Методи та прийоми, які забезпечують систему роботи над елементами синтаксису та пунктуації.

Прийоми навчання учнів встановлювати смисловий та граматичний зв'язок між словами в реченні. Методика синтаксичного розбору речення. Методика удосконалення умінь будувати речення різні за метою висловлювання – розповідні, питальні, спонукальні. Прийоми формування в учнів умінь виділяти логічний наголос у реченні відповідно до мети висловлювання.

Рівень тексту в розвитку мовлення молодших школярів

Методика роботи над виробленням практичних умінь будувати речення з однорідними членами та з уживанням сполучників. Методика роботи над конструктивними та творчими вправами. Прийоми вироблення умінь складати речення з епітетами, метафорою, порівнянням (без ознайомлення з термінами), з відносно закінченою думкою. Стилістичні помилки в побудові речень, шляхи їхнього подолання, методика роботи над ними.

Методика класного читання

Прийоми розвитку та удосконалення якостей читання. Критерії виявлення свідомого читання. Прийоми роботи, спрямовані на усвідомлення змісту прочитаного. Вимоги до правильного читання, умови його забезпечення. Прийоми запобігання типовим помилкам та методика виправлення їх у роботі над літературними жанрами. Прийоми удосконалення швидкості читання, критерії його вимірювання та умови розвитку. Прийоми формування та удосконалення виразного читання, дидактичні умови його забезпечення. Етапи роботи над художнім твором. Основні завдання етапу первинного та вторинного синтезу. Етап глибокого аналізу творів, його основні завдання. Прийоми розвитку пізнавального інтересу на уроках читання у роботі над різноманітними літературними жанрами (художнє оповідання, казка, вірш, байка, науково-популярна стаття, малюнок, усна народна творчість). Прийоми розвитку логічного мислення на уроках читання. Методика розвитку творчих здібностей молодших школярів у роботі над літературними жанрами. Аналіз зображувальних засобів і особливостей мови персонажів у єдності з розкриттям змісту та оцінкою поведінки героїв; з'ясування ставлення авторів до зображених подій у творі. Види, прийоми роботи, що передують читанню літературних творів для підготовки учнів до їх сприймання. Методика проведення словникової роботи, прийоми розкриття лексичного значення слів.

Прийоми використання народної творчості, вміщеної на сторінках читанок – стосовно змісту виучуваного тексту. Методика опрацювання тексту за планом. Методика опрацювання народних та авторських казок відповідно до їх тематичних особливостей. Методика вивчення байок, прийоми розкриття та усвідомлення алегорії, моралі, художніх образів, мовних засобів. Методика

вивчення віршів. Методика опрацювання науково-популярної статті та нарису. Види наочності на уроках читання, методика її використання. Структура уроків читання на вивчення нового матеріалу та узагальнення знань. Засоби підвищення їх ефективності.

Методика позакласного читання

Завдання і організація позакласного читання в початкових класах. Форми керівництва позакласним читанням. Три етапи формування читацької самостійності учнів, завдання кожного з них. Види уроків позакласного читання, їх зміст та основні завдання. Облік і оцінка знань з позакласного читання.

Методика вивчення мовної теорії

Прийоми збагачення активного словникового запасу учнів. Методика використання міжпредметного змісту навчання на уроках рідної мови. Прийоми одночасного ознайомлення з лексикологічними відомостями та лексичним значенням слова. Прийоми практичного ознайомлення молодших школярів з найбільш вживаними синонімами, антонімами, багатозначними словами, поширеними омонімами, фразеологічними одиницями. Види лексичних вправ, методика їх виконання. Методика організації позакласного роботи з мови в початковій школі, спрямованої на розвиток образного мовлення. Види позакласної роботи, методика її проведення. Методика вивчення фонетики. Методика опрацювання орфографічних правил, дидактичні умови їх засвоєння.

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ОСВІТНІХ ГАЛУЗЕЙ «ПРИРОДОЗНАВСТВО» ТА «СУСПІЛЬСТВОЗНАВСТВО» В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Теоретичні основи методики викладання природознавства, зв'язок з іншими науками

Методологічні основи методики природознавства. Природа у ракурсі діалектико-матеріалістичного світогляду. Основні положення філософії про можливість пізнання природи та розуміння закономірностей освітнього процесу засобами природи.

Зв'язок методики природознавства з педагогікою та психологією. Зв'язок методики природознавства з методикою рідної мови, образотворчої діяльності, музичного, фізичного виховання; з історією педагогіки.

Природознавство як навчальний предмет. Загальна мета курсу природознавства у початковій школі. Суть освітньої, розвивальної та виховної власне педагогічних цілей навчання природознавства. Оволодіння природознавчими знаннями. Озброєння молодших школярів загальнонавчальними і спеціальними уміннями і навичками. Розвиток пізнавальних інтересів, логічного мислення, довільної уваги учнів, спостережливості, творчих здібностей у процесі навчання природознавства.

Виховання учнів початкової школи у процесі вивчення природознавства. Завдання розумового виховання: формування системи реалістичних уявлень про природу; розвиток мови і мислення; сенсорне виховання; формування позитивного ставлення до природних об'єктів.

Моральне виховання: розвиток гуманного ставлення до природи, формування перших трудових навичок вирощування рослин, догляду за тваринами. Завдання екологічного виховання молодших школярів. Організація практичної діяльності. Процес засвоєння моральних норм. Основні критерії сформованості дбайливого ставлення дітей до природи. Основні умови екологічного виховання учнів початкової школи.

Природа як могутній засіб естетичного виховання. Здійснення ряду завдань естетичного виховання: розвиток естетичних вражень у дітей; поглиблення розуміння художнього образу природи; забезпечення перших спроб творення краси у довкіллі.

Фізичне виховання: зміцнення дитячого організму, підвищення працездатності, лікування красою природи. Антиалкогольне та антинікотинове виховання молодших школярів.

Зміст курсу природознавства в початковій школі

Місце природознавства у навчальному плані початкових класів.

Основні принципи побудови програми з природознавства (науковості, доступності, систематичності та послідовності, наочності, краєзнавчий, батьківщинознавчий, сезонності, енциклопедичний, зв'язку із життям).

Види знань у курсі природознавства. Форми оволодіння ними молодшими школярами: конкретні факти, уявлення, поняття, їх об'єктивна суть, умови та методика формування.

Спрямування змісту програми природознавства у 2 класі на вивчення сезонних змін у природі даної місцевості. Зміст спостережень під час прогулянок, екскурсій, практично-дослідної роботи в класі, в куточку живої природи, на пришкольній ділянці. Темати програми, які вивчаються у 2 класі. Тематика предметних та узагальнюючих уроків. Практичні роботи (зміст, місце проведення).

Спрямування змісту програми природознавства у 3 класі на вивчення об'єктів живої і неживої природи, формування природничих понять. Спрямування змісту програми природознавства у 4 класі на вивчення природи свого краю, своєї Батьківщини. Зміст спостережень; практичні роботи, які передбачені програмою.

Розділи програми, які вивчаються у 3, 4 класах. Природничі та географічні поняття, які формуються у процесі вивчення курсу природознавства.

Темати програми, які вивчаються на предметних уроках. Природоохоронна робота з молодшими школярами.

Аналіз діючих підручників з природознавства з точки зору відповідності їх програмі, науковості, доступності, можливості забезпечення виховуючого

навчання. Аналіз методичного апарата підручників (характер запитань і завдань).

Матеріальна база навчання природознавства

Значення матеріальної бази навчання природознавства.

Принципи відбору обладнання для уроків природознавства. Основні групи і види наочних посібників.

Натуральні засоби наочності: об'єкти неживої природи (колекції, окремі зразки) і живої природи (живі рослини і тварини, гербарії, колекції, чучела, вологі препарати).

Образотворчі засоби наочності: об'ємні (муляжі), плоскі (навчальні картини, таблиці, фотографії, малюнки, картки).

Аудіовізуальні засоби наочності: динамічні (кінофільми, телепередачі, грампластинки, магнітофонні записи), статичні (діафільми, діапозитиви, транспаранти до кодоскопа).

Моделі як засоби наочності. Матеріальні моделі: динамічні (телурій), статичні (глобус, рельєфні таблиці). Ідеальні моделі: образні (схематичні малюнки, схеми, карти, план, діаграми, графіки); знаково-символічні; розумові.

Навчально-дослідна ділянка. Вимоги до її планування, відділи (відділ початкових класів, квітково-декоративний, плодово-ягідний; овочевих культур, польових культур, захищений ґрунт, біології рослин, дендрологічний). Відділ початкових класів: схема овочевої 4-польної сівоzmіни (бобові, коренеплоди, овочі, овочі); розміри поля, доріжки між полями. Досліди, які проводять учні на навчально-дослідній ділянці. Колекційна ділянка.

Розділи природознавства, які вивчаються на пришкільній навчально-дослідній ділянці.

Географічний майданчик, його значення. Розміри, розмітка, огорожа-вимірювальник. Обладнання географічного майданчика. Прилади, які необхідні для виконання практичних робіт з природознавства та ведення спостережень (флюгер, метеорологічна будка, снігомірна рейка, гномон). Розділи природознавства, які вивчаються на географічному майданчику.

Куточок природи у класі. Значення його, вимоги до організації. Принципи підбору та розміщення рослин і тварин в куточку природи, його обладнання. Постійні та сезонні мешканці куточка природи, спостереження за об'єктами куточка, праця дітей в куточку природи (зміст, форми організації).

Організаційні форми навчання природознавства

Класифікація форм навчання природознавства. Взаємозв'язок організаційних форм навчання.

Урок природознавства, вимоги до його змісту (відповідність програмі, науковість, доступність, наступність, системність, чітке виховне спрямування матеріалу, включення безпосередніх спостережень за предметами і явищами природи; включення краєзнавчого матеріалу; практична діяльність учителя та

учнів; формування умінь). Реалізація основних аспектів виховання на уроках природознавства.

Типи уроків природознавства. Освітні завдання, структура різних типів уроків. Особливості предметного уроку. Освітнє значення уроку-екскурсії та методика його проведення. Підвищення ефективності уроків природознавства. Уроки милування природою. Уроки мислення у природі.

Урок природознавства в малокомплектній школі. Його особливості, структура. Самостійна робота як обов'язковий компонент уроку. Планування та проведення різнопредметних, однопредметних різнотемних та однопредметних однотемних уроків природознавства.

Значення і особливості домашніх завдань з природознавства. Специфічні особливості домашніх завдань (спостереження, практичні роботи, досліди, замальовки та інше). Спрямування домашніх завдань залежно від дидактичних цілей (закріплення знань, систематизація і узагальнення, випереджуючі завдання). Виділення домашніх завдань за методами вивчення природи (завдання-спостереження, завдання-практичні роботи, завдання-досліди); за рівнем узагальнення (спрямовані на засвоєння конкретних та загальних понять). Репродуктивний і творчий характер домашніх завдань. Індивідуальні та групові завдання. Домашні завдання як самостійний елемент уроку з природознавства. Літні домашні завдання (зміст і об'єм, використання матеріалів в освітньому процесі).

Словесні методи навчання природознавства

Слово як джерело знань у навчанні природознавства. Характеристика словесних методів навчання.

Розповідь. Переваги та недоліки розповіді як методу навчання природознавства. Види розповіді: розповідь-пояснення, розповідь-опис, розповідь-доповнення. Вимоги до розповіді вчителя. Підготовка вчителя до розповіді. Бесіда як метод вивчення природознавства: «плюси» та «мінуси» бесіди, педагогічні умови застосування, вимоги до питань бесіди. Види бесіди, мета використання кожного з видів.

Словесно-логічні завдання, їх цінність, умови використання. Недоліки словесного викладання. Використання дитячої природознавчої літератури. Пізнавально-виховна роль дитячих книг про природу. Вимоги, які враховуються під час добору дитячих художніх та науково-популярних книг. Письменники, твори яких варто використати для збагачення знань учнів початкової школи про природу. Методика роботи з дитячою книгою про природу.

Наочні методи навчання природознавства. Спостереження як один із провідних методів вивчення природи

Загальна характеристика наочних методів: демонстрування натуральних посібників, екранних засобів, систематичної та ілюстративної наочності (загальні вимоги, особливості застосування). Спостереження – основне джерело знань.

Спостереження – один із провідних методів ознайомлення учнів з природою. Спостереження у природі як складна пізнавальна діяльність учнів молодшого шкільного віку.

Види спостережень у природі. Методика керівництва спостереженнями. Структура спостережень, схеми спостережень за об'єктами і явищами природи. Підготовка вчителя до спостереження: складання програми; створення умов для проведення спостереження: вибір місця для спостережень та об'єктів для розгляду; розміщення дітей; підготовка об'єктів живої природи для спостереження у кімнаті; ретельний підбір слів для визначення естетичних властивостей об'єктів, назв дій тварин; добір засобів активізації пізнавальної діяльності дітей у процесі спостережень.

Прийоми активізації пізнавальної діяльності учнів: запитання учителя, їх характер і складність; порівняння, етапи розвитку уміння користуватися порівнянням; ігрові прийоми; використання художнього слова; виконання практичних завдань. Умови успішного проведення спостереження. Недоліки в організації спостережень у природі.

Практичні методи навчання природознавства. Досліди і практичні роботи як методи вивчення природознавства

Практичні методи навчання природознавства. Види практичних методів, їх характеристика: досліди; практичні роботи з приладами в класі, на географічному майданчику.

Дослід як спосіб матеріального впливу людини на об'єкт природи з метою його вивчення, пізнання його властивостей. Пізнавально-виховне значення дослідів.

Види дослідів. Структура дослідів: підготовка дітей до дослідів; початок дослідів; хід дослідів; обговорення наслідків дослідів. Вимоги до проведення фронтальних дослідів. Назви фронтальних дослідів, які проводяться у курсі природознавства.

Екологічні досліди.

Практичні роботи з приладами на географічному майданчику, у класі, на місцевості. Практичні роботи по визначенню об'єктів природи.

Позакласна робота з природознавства та суспільствознавства

Предмет і значення позакласної роботи. Види позакласної роботи, її зміст, природоохоронна спрямованість.

Індивідуальна позакласна робота: позакласне читання, проведення спостережень, постановка дослідів.

Групова позакласна робота. Гуртки юних любителів природи. Організація роботи гуртків. Планування роботи (тематика занять, фенологічні та метеорологічні спостереження, дослідницька робота на навчально-дослідній ділянці та в куточку живої природи, практичні роботи). Фіксація результатів спостережень та дослідів. Організація сезонних екскурсій в природу, на виробництво. Виготовлення наочних посібників (гербарії, колекції, альбоми).

Стимулювання розвитку інтересу до природи (дидактичні ігри, вікторини, рольові ігри). Клубна робота.

Масова позакласна робота. Значення масових заходів, які проводяться в окремих класах або загальношкільному масштабі. Масові заходи, до яких можна залучати учнів початкових класів. Умови успіху, організація і проведення натуралістичних заходів (краєзнавчі одноденні походи; прогулянки в ліс – «До зелених велетнів», «По ковдрі Діда Мороза», «Казка весняного лісу», «Сонце, повітря і вода - наші кращі друзі»; ранки, свята «День зустрічі птахів», «Свято врожаю», «Свято квітів» та ін.; усні журнали; експедиції – «Живе срібло», «Зелений одяг Вітчизни», операції – «Зернятко», «Джерельце» та ін.).

Система природоохоронної роботи з молодшими школярами, її головна мета.

3. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Час виконання тестових завдань – 180 хвилин.

Екзаменаційний тест складається із 90 завдань, з яких – 85 тестів закритого типу (з альтернативними вибірковими відповідями в 4-х варіантах) та 5 тестів відкритого типу (самостійна відповідь на питання, на утворення логічних пар, на визначення термінологічних понять, написання міні-творів, есе та інших форм творчої роботи).

За кожну правильну відповідь нараховується 1 бал.

Кількість правильних відповідей за тестові питання	Бал за 200-бальною шкалою оцінювання	Кількість правильних відповідей за тестові питання	Бал за 200-бальною шкалою оцінювання
0	0	43	108
1	66	44	109
2	67	45	110
3	68	46	111
4	69	47	112
5	70	48	113
6	71	49	114
7	72	50	115
8	73	51	116
9	74	52	117
10	75	53	118
11	76	54	119
12	77	55	120
13	78	56	121
14	79	57	122
15	80	58	123
16	81	59	124
17	82	60	125
18	83	61	126
19	84	62	127
20	85	63	128
21	86	64	129
22	87	65	130
23	88	66	131
24	89	67	132
25	90	68	133
26	91	69	134
27	92	70	135
28	93	71	136
29	94	72	137

30	95	73	138
31	96	74	139
32	97	75	140
33	98	76	141
34	99	77	142
35	100	78	143
36	101	79	144
37	102	80	145
38	103	81	146
39	104	82	147
40	105	83	148
41	106	84	149
42	107	85	150

Від 86-го до 90-го завдання за кожен відповідь нараховується від 0 до 10 балів у залежності від повноти відповіді.

7,6 – 10 балів – завдання виконано повністю, відповідь обґрунтовано, висновки та пропозиції аргументовано і оформлено належним чином.

5,1 – 7,5 балів – завдання виконано повністю, але допущено незначні неточності у розрахунках або оформленні; або при належному оформленні завдання виконано не менш ніж на 80%.

2,6 – 5 балів – завдання виконано менш ніж на 60%, за умови належного оформлення; або не менш ніж на 80% якщо допущені незначні помилки у розрахунках або оформленні.

0 – 2,5 балів – завдання виконано менш ніж на 40%, без належного оформлення, зі значними помилками у розрахунках або оформленні.

Отже, за 5 завдань відкритої форми з розгорнутою відповіддю вступник може набрати від 0 до 50 балів.

Остаточна конкурсна оцінка (**КО**) за 200-бальною шкалою (від 0 до 200) формується за формулою:

$$\text{КО} = \text{ЗТ} + \text{ВТ},$$

де **ЗТ** – бали за виконання завдань тесту з вибором однієї правильної (див. таблицю); **ВТ** – бали за виконання завдань тесту відкритої форми з розгорнутою відповіддю (від 86-го до 90-го).

4. СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ТА РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ

Базова

1. Барбашова І. А. Загальні основи педагогіки : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Ірина Анатоліївна Барбашова. – Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2011. – 126 с.
2. Волкова Н. П. Педагогіка : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Наталія Павлівна Волкова. – [2-ге вид., перероб., доп.]. – К. : Академвидав, 2007. – 616 с.
3. Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття») [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://uaopravo.net/data2008/base64/ukr64541/page10.htm>.
4. Зайченко І. В. Педагогіка: навч. посіб. [для студ. вищ. пед. навч. закл.] / Іван Васильович Зайченко. – [2-ге вид.]. – К. : Освіта України, 2008. – 528 с.
5. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>.
6. Кузьмінський А. І. Педагогіка : підруч. [для студ. і викл. вищ. навч. закл.] / А. І. Кузьмінський, В. Л. Омеляненко. – К. : Знання-Прес, 2003. – 418 с.
7. Максимюк С. П. Педагогіка : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Світлана Петрівна Максимюк. – К. : Кондор, 2009. – 670 с.
8. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Неля Євтихіївна Мойсеюк. – [5-те вид., доп. і перероб.]. – К. : Кондор, 2007. – 656 с.
9. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://www.mon.gov.ua/education/average>.
10. Педагогіка в запитаннях і відповідях : навч. посіб. [для студ. пед. навч. закл.] / [Кондрашова Л. В., Пермяков О. А., Зеленкова Н. І., Лаврешина Г. Ю.]. – К. : Знання, 2006. – 252 с.
11. Савченко О. Я. Виховний потенціал початкової школи : посіб. [для вчителів і методистів поч. навч.] / Олександра Яківна Савченко. – [2-е вид., доп., перероб.]. – К. : Богданова А. М., 2009. – 226 с.
12. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи : підруч. [для студ. пед. фак.] / Олександра Яківна Савченко. – К. : Генеза, 2002. – 368 с.
13. Соловей М. І. Професійно-педагогічна підготовка майбутнього вчителя в кредитно-модульній системі організації навчання : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Соловей М. І., Спіцин Є. С., Кудіна В. В. – К : Ленвіт, 2008. – 377 с.
14. Фіцула М. М. Педагогіка : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Михайло Миколайович Фіцула. – [2-ге вид., випр., доп.]. – К. : Академвидав, 2007. – 560 с.
15. Ягупов В. В. Педагогіка : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Василь Васильович Ягупов. – К. : Либідь, 2002. – 560 с.

Додаткова

1. Ващенко Г. Виховний ідеал : підруч. [для педагогів, виховників, молоді і батьків] / Григорій Ващенко. – Полтава : Полтавський вісник, 1994. – 191 с.
2. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / Семен Устимович Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 375 с.
3. Енциклопедія освіти / [Бех І. Д., Бібік Н. М., Биков В. Ю. та ін.]; гол. ред. В. Г. Кремень. – К : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
4. Закон України «Про загальну середню освіту» [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://www.mon.gov.ua/education/average>.
5. Закон України «Про дошкільну освіту» [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://www.mon.gov.ua/education/average>.
6. Закон України «Про позашкільну освіту» [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://www.mon.gov.ua/education/average>.

7. Інструкція про організацію та діяльність гімназії // Інформ. зб. МОН України. – 1996. – № 1–2. – С. 49–53.
8. Інструкція про організацію та діяльність ліцею // Інформ. зб. МОН України. – 1996. – № 1–2. – С. 57–61.
9. Національна програма виховання дітей та учнівської молоді в Україні [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://uapravo.net/data/base28/ukr28703/htm>.
10. Педагогічний словник / [за ред. М. Д. Ярмаченка]. – К. : Педагогічна думка, 2001. – 514 с.
11. Положення про загальноосвітній навчальний заклад. Постанова КМ України від 14.06.2000 № 946 // Інформ. зб. МОН України. – 2001. – № 6. – С. 3–20.
12. Положення про державний вищий заклад освіти. Постанова КМ України від 05.09.1996 р. № 1074 // Інформ. зб. МОН України. – 1994. – № 7. – С. 3–12.

ДИДАКТИКА

Базова

1. Барбашова І. А. Дидактика : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Ірина Анатоліївна Барбашова. – [2-ге вид., випр., доп.]. – Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2011. – 228 с.
2. Баханов К. О. Інноваційні системи, технології та моделі навчання історії в школі : [монографія] / Костянтин Олексійович Баханов. – Запоріжжя : Просвіта, 2004. – 328 с.
3. Бондар В. І. Дидактика : підруч. [для студ. вищ. пед. навч. закл.] / Володимир Іванович Бондар. – К. : Либідь, 2005. – 264 с.
4. Волкова Н. П. Педагогіка : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Наталія Павлівна Волкова. – [2-ге вид., перероб., доп.]. – К. : Академвидав, 2007. – 616 с.
5. Державна національна програма «Освіта» («Україна ХХІ століття») [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://uapravo.net/data2008/base64/ukr64541/page10.htm>.
6. Зайченко І. В. Педагогіка: навч. посіб. [для студ. вищ. пед. навч. закл.] / Іван Васильович Зайченко. – [2-ге вид.]. – К. : Освіта України, 2008. – 528 с.
7. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>.
8. Кузьмінський А. І. Педагогіка : підруч. [для студ. і викл. вищ. навч. закл.] / А. І. Кузьмінський, В. Л. Омеляненко. – К. : Знання-Прес, 2003. – 418 с.
9. Лозова В. І. Теоретичні основи виховання і навчання : навч. посіб. [для студ. пед. навч. закл.] / В. І. Лозова, Г. В. Троцько. – Х. : ОВС, 2002 – 400 с.
10. Максимюк С. П. Педагогіка : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Світлана Петрівна Максимюк. – К. : Кондор, 2009. – 670 с.
11. Малафіїк І. В. Дидактика : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Іван Васильович Малафіїк. – К. : Кондор, 2009. – 398 с.
12. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Неля Євтихіївна Мойсеюк. – [5-те вид., доп. і перероб.]. – К. : Кондор, 2007. – 656 с.
13. Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ столітті [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://www.mon.gov.ua/education/average>.
14. Педагогіка в запитаннях і відповідях : навч. посіб. [для студ. пед. навч. закл.] / [Кондрашова Л. В., Пермяков О. А., Зеленкова Н. І., Лаврешина Г. Ю.]. – К. : Знання, 2006. – 252 с.
15. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи : підруч. [для студ. пед. фак.] / Олександра Яківна Савченко. – К. : Генеза, 2002. – 368 с.
16. Савченко О. Я. Сучасний урок у початкових класах : посіб. [для вчителя] / Олександра Яківна Савченко. – [2-ге вид., доп.]. – К. : Магістр-S, 1997. – 256 с.
17. Соловей М. І. Професійно-педагогічна підготовка майбутнього вчителя в кредитно-модульній системі організації навчання : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Соловей М. І., Спіцин Є. С., Кудіна В. В. – К. : Ленвіт, 2008. – 377 с.

18. Фіцула М. М. Педагогіка : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Михайло Миколайович Фіцула. – [2-ге вид., випр., доп.]. – К. : Академвидав, 2007. – 560 .
19. Чайка В. М. Основи дидактики : навч. посіб. [для студ. вищ. пед. навч. закл.] / Володимир Мирославович Чайка. – К. : Академвидав, 2011. – 238 с.
20. Ягупов В. В. Педагогіка : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Василь Васильович Ягупов. – К. : Либідь, 2002. – 560 с.

Додаткова

1. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / Семен Устимович Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 375 с.
2. Енциклопедія освіти / [Бех І. Д., Бібік Н. М., Биков В. Ю. та ін.]; гол. ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
3. Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень учнів у системі загальної середньої освіти. Наказ МОН України № 371 від 05 травня 2008 р. [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://www.mon.gov.ua/education/average>.
4. Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів із навчанням українською мовою. 1–4 класи. – К. : Освіта, 2012. – 392 с.
5. Педагогічний словник / [за ред. М. Д. Ярмаченка]. – К. : Педагогічна думка, 2001. – 514 с.
6. Про затвердження Державного стандарту базової і повної середньої освіти. Постанова Кабінету Міністрів України № 1392 від 22.11.2011 [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-%D0%BF>.
7. Про затвердження Державного стандарту початкової загальної освіти. Постанова Кабінету Міністрів України № 462 від 20.04.2011 [Електронний ресурс] / Режим доступу : http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/17911.
8. Про типові навчальні плани початкової школи. Наказ МОНмолодьспорт № 572 від 10.06. 11 року [Електронний ресурс] / Режим доступу : http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/19403/.

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА ВИХОВАННЯ

1. Бех І.Д. Виховання особистості: У двох книгах / І. Д. Бех – К.: Либідь, 2003.
2. Вишневецький О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки / О. Вишневецький – Дрогобич : Коло, 2007.
3. Волкова Н. П. Педагогіка / Н. П. Волкова - К.: Академія, 2001.
4. Галузяк В. М. Педагогіка / В. М. Галузяк, М. Сметанський, В. І. Шахов – Вінниця : РВВ ВАТ „Віноблдрукарня”, 2001.
5. Гнутель Я. Виховна робота в сучасних умовах: теорія й методика / Я. Гнутель– Тернопіль: Астон, 1998.
6. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко– Либідь, 1997
7. Дубасенюк О. А. Практикум з педагогіки / О. А. Дубасенюк – К.: Центр навчальної літератури, 2004.
8. Закон України "Про загальну середню освіту" // Книга вчителя початкової школи: довідкові матеріали для організації роботи вчителя / Упор. Г. Ф. Древаль, А. М. Заїка. – Харків : ТОРСІНГ ПЛЮС, 2006. – С. 70-97.
9. Закон України "Про освіту" // Книга вчителя початкової школи: довідкові матеріали для організації роботи вчителя / Упор. Г. Ф. Древаль, А. М. Заїка. – Харків : ТОРСІНГ ПЛЮС, 2006. - С. 35-69.
10. Закон України "Про позашкільну освіту" // Освіта. – 1990. – 29 вересня.
11. Карпенчук С. Г. Теорія та методика виховання / С. Г. Карпенчук– К.: Вища школа, 2005.
12. Касьяненко М. Д. Педагогіка співробітництва / М. Д. Касьяненко - К.: Вища школа, 1993.

13. Книга вчителя початкової школи / Упор. Г. Ф. Древаль, А. М. Заїка. – Харків : ТОРСІНГ ПЛЮС, 2006.
14. Концепція виховання дітей та молоді у національній системі освіти // Інформаційний збірник МОН України. – 1996. – № 13
15. Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності / Керівник О. В. Сухомлинська. – // Шлях освіти. – 2000. – № 3. – С. 7, 13.
16. Концепція національного виховання // Рідна школа. – 1995. – № 6
17. Кузьмінський А. І. Педагогіка / А. І. Кузьмінський, В. Л. Омеляненко – К.: Знання – Прес, 2003.
18. Лозова В. І., Троцько Г. В. Теоретичні основи виховання і навчання / В. І. Лозова, Г. В. Троцько – Харків, 1997.
19. Мазоха Д. С. Педагогіка / Д. С. Мазоха, Н. І. Опанасенко. – К.: Центр навчальної літератури, 2005.
20. Максим'юк С. П. Педагогіка / С. П. Максим'юк – К. : Кондор, 2005.
21. Матвієнко О. В. Виховання молодших школярів: теорія і технологія / О. В. Матвієнко К. : ВД „Стилос”, 2006.
22. Матвієнко О. В. Виховання школярів: педагогічні задачі та завдання / О. В. Матвієнко – К. : ПЦ “Фолітан”, 2005.
23. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка / Н. Є. Мойсеюк – К. ВАТ «Академія», 2007.
24. Національна система виховання (концепція). - К. : Либідь, 1991.
25. Нісімчук А. С. Сучасні педагогічні технології / А. С. Нісімчук, О. С. Падалка, О. Т. Шпак - К.: Просвіта, 2000.
26. Кузьмінський А. І., Омеляненко В. Л. Педагогіка / А. І. Кузьмінський, В. Л. Омеляненко – К.: Каравела, 2007.
27. Стельмахович М. Г. Народна педагогіка / М. Г. Стельмахович – К. : Рад. шк., 1995.
28. Стельмахович М. Г. Українська родинна педагогіка / М. Г. Стельмахович– К., 1996.
29. Струманський В.П. Виховна робота в національній школі / В. П. Струманський. – К. : ІЗІМН, 1997.
30. Трухін І.О., Шпак О.Т. Основи шкільного виховання / І. О. Трухін, О. Т. Шпак – К. : Центр навч. літ., 2004.
31. Фіцула М.М. Педагогіка / М. М. Фіцула - К.: Академія, 2007.
32. Ягупов В.В. Педагогіка / В. В. Ягупов – К.: Либідь, 2003.

ІСТОРИЯ ПЕДАГОГІКИ

Базова

1. Артемова Л.В. Історія педагогіки України: Підручник. / Л.В. Артемова. – К.: Либідь, 2006. – 420с.
2. Бондар В. І. Дидактика: підруч. [для студ. вищ. пед. навч. закл.] / Володимир Іванович Бондар. – К.: Либідь, 2005. – 264с.
3. Волкова Н. П. Педагогіка: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Наталія Павлівна Волкова. – [2-ге вид., перероб., доп.]. – К.: Академвидав, 2007. – 616с.
4. История педагогики: Учебн. пособ. – Ч. 1, 2. / Под ред. А.И. Пискунова. – М.: Сфера, 1997. – 304 с.
5. Кравець В.П. Історія освіти і школи України: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / В.П. Кравець. – Тернопіль, 1994. – 422 с.
6. Кузьмінський А. І. Педагогіка: підруч. [для студ. і викл. вищ. навч. закл.] / А. І. Кузьмінський, В. Л. Омеляненко. – К.: Знання-Прес, 2003. – 418с.
7. Левківський М.В. Історія педагогіки: підруч. [для студ. і викл. вищ. навч. закл.] / М.В. Лемківський. - [2-ге вид., перероб., доп.]. - К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 538с.
8. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Неля Євтихіївна Мойсеюк. – [5-те вид., доп. і перероб.]. – К.: Кондор, 2007. – 656с.

9. Персоналії в історії національної педагогіки: 22 видатних українських педагоги: Підручник. – К.: Професіонал, 2004. – 576 с.
10. Сисоєва С.О. Нариси з історії розвитку педагогічної думки: Навч. посіб. / С.О. Сисоєва – К.: ЦУЛ, 2003. – 308 с.
11. Українська педагогіка в персоналіях: Навч. посібник / За ред О.В. Сухомлинської. – в 2-х томах. – К.: Либідь, 2005.
12. Фіцула М. М. Педагогіка: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Михайло Миколайович Фіцула. – [2-ге вид., випр., доп.]. – К.: Академвидав, 2007. – 560с.

Допоміжна

1. Вишневецький О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Олекса Вишневецький. – К.: Знання, 2008.– 568с.
2. Вища освіта: Болонський процес: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / [Дмитриченко М. Ф., Хорошун Б. І., Язвінська О. М., Данчук В. Д.]. – К.: Знання України, 2006. – 440 с.
3. Державна національна програма «Освіта» («Україна ХХІ століття») [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/education/average>.
4. Енциклопедія освіти / [Бех І. Д., Бібік Н. М., Биков В. Ю. та ін.]; гол. ред. В. Г. Кремень. – К: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
5. Зайченко І. В. Педагогіка: навч. посіб. [для студ. вищ. пед. навч. закл.] / Іван Васильович Зайченко. – [2-ге вид.]. – К.: Освіта України, 2008. – 528с.
6. Кіт Г. Українська народна педагогіка. Курс лекцій: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Г. Кіт, Г. Тарасенко. – Вінниця: Едельвейс і К, 2008.– 302с.
7. Мазоха Д. С. Педагогіка: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Д. С. Мазоха, Н. І. Опанасенко. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 232с.
8. Мартиненко С. М. Загальна педагогіка: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / С. М. Мартиненко, Л. Л. Хоружа. – К.: МАУП, 2002. – 176с.
9. Пальчевський С. С. Педагогіка : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Степан Сергійович Пальчевський. – К.: Каравела, 2007. – 576с.
10. Педагогіка в запитаннях і відповідях: навч. посіб. [для студ. пед. навч. закл.] / [Кондрашова Л. В., Пермяков О. А., Зеленкова Н. І., Лаврешина Г. Ю.]. – К.: Знання, 2006. – 252с.
11. Практикум з педагогіки : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / [за заг. ред. О. А. Дубасенюк]. – [3-тє вид., перероб. і доп.]. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 464с.
12. Сухомлинський В. О. Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори : в 5 т. – К.: Рад. школа, 1976.
13. Ушинський К. Д. Людина як предмет виховання. Спроба педагогічної антропології / К. Д. Ушинський // Вибрані педагогічні твори: в 2 т. – К.: Рад. школа, 1983. – Т. 1. – 1983. – С.192 – 221.
14. Харламов И. Ф. Педагогика: учеб. пособ. [для студ. вузов] / Иван Федорович Харламов. – [4-е изд., перераб. и доп.] – М.: Гардарики, 2004. – 520с.

ФАХОВІ МЕТОДИКИ ПОЧАТКОВОГО НАВЧАННЯ

Базова

1. Байбара Т. М. Методика навчання природознавства в початкових класах : навч. посіб. [для вчит. почат. класів і студ. пед. ф-тів] / Тетяна Миколаївна Байбара. – К. : Веселка, 1998. – 246 с.
2. Біда О. А. Природознавство та сільськогосподарська праця : методика викладання : навч. посіб. [для студ. пед. ф-тів вищ. навч. закл. та класоводів] / Олена Анатоліївна Біда. – К. : ВТФ «Перун», 2000. – 400 с.
3. Біда О. А. «Я і Україна» та сільськогосподарська праця : методика викладання (теоретичні основи) : навч.-метод. посіб. [для студ. пед. ф-тів вищ. навч. закл. та

- класоводів] / Біда О. А., Прокопенко Л. І., Бугакова Л. О. – Черкаси : ЧНУ ім. Богдана Хмельницького, 2007. – 516 с.
4. Богданович М. В. Урок математики в початковій школі: навч. посіб. / Богданович М. В., Будна Н. О., Лищенко Г. П. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2004. – 280 с.
 5. Бондар В. І. Дидактика : підруч. [для студ. вищ. пед. навч. закл.] / Володимир Іванович Бондар. – К. : Либідь, 2005. – 264 с.
 6. Державний стандарт початкової загальної освіти // Початкова школа. – 2011. – № 7. – С. 1–18.
 7. Енциклопедія освіти / [Бех І. Д., Бібік Н. М., Биков В. Ю. та ін.]; гол. ред. В. Г. Кремень. – К : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
 8. Коваль Л. В. Методика навчання математики в початковій школі : теорія і практика : підруч. [для студ. за спец. 6.010100 «Початкове навчання», освітньо-кваліфікаційний рівень «бакалавр»] / Л. В. Коваль, С. О. Сковрцова. – Одеса : Автограф, 2008. – 284 с.
 9. Коваль Л. В. Методика навчання математики в початковій школі : теорія і практика : підруч. [для студ. вищ. пед. навч. закладів напряму підготовки 6.010102 «Початкова освіта»] / Л. В. Коваль, С. О. Сковрцова. – [2-е вид., перероб. і допов.]. – Харків : ЧП «Принт-Лідер», 2011. – 414 с.
 10. Крамаренко А. Методика навчання освітніх галузей «Природознавство» та «Суспільствознавство» навч. посіб. [для студ. вищ. пед. навч. закладів напряму підготовки 6.010102 «Початкова освіта»] / Алла Крамаренко. – Видавець Ткачук О.В., 2015. – 476 с.
 11. Методика викладання української мови в початковій школі : навч.-метод. посіб. [для студ. ВНЗ] / За наук. ред. М. С. Вашуленка. – К. : Літера ЛТД, 2011. – 364 с.
 12. Методика викладання української мови / С.І. Дорошенко, М. С. Вашуленко, О. І. Мельничайко, О. Н. Хорошковська та ін. – [2-е вид., перероб. і допов.]. – К. : Вища шк., 1992, – 398 с.
 13. Навчальні програми для загальноосвітніх навч. зал. із навчанням українською мовою. 1-4 класи. – К. : Освіта», 2011. – С. 10–70.
 14. Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів. 1–4 класи (зі змінами). – Тернопіль : Мандрівець, 2015. – 256 с.
 15. Пехота О. М. Особистісно орієнтоване навчання : підготовка вчителя / О. М. Пехота, А. М. Старєва. – Миколаїв : Іліон, 2006. – 272 с.
 16. Положення про середній загальноосвітній навчально-виховний заклад // Освіта. – 1993. – 3 вересня.
 17. Савченко О. Я. Методика читання у початкових класах / Олександра Яківна Савченко. – К. : Освіта, 2007. – 334 с.
 18. Савченко О. Я. Сучасний урок у початкових класах / Олександра Яківна Савченко. – К., 1997. – 256 с.
 19. Савченко О. Я. Виховний потенціал початкової освіти : посіб. [для вчителів та методистів почат. навч.] / Олександра Яківна Савченко. – [2-ге вид., допов., переробл.]. – К. : Вид-во Богданова А. М., 2009. – 226 с.
 20. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти : підруч. / Олександра Яківна Савченко. – К. : Грамота, 2012. – 504 с.

Додаткова

1. Богданович М. В. Математика: підруч. для 1 кл. загальноосвіт. навч. закл. / М. В. Богданович, Г. П. Лищенко. – К. : Вид-во: Генеза, 2012. – 160 с.
2. Богданович М. В. Математика: підруч. для 2 кл. загальноосвіт. навч. закл. / М.В. Богданович, Г. П. Лищенко. – К. : Вид-во: Генеза, 2013. – 160 с.
3. Богданович М. В. Математика: підруч. для 3 кл. загальноосвіт. навч. закл. / М.В. Богданович, Г. П. Лищенко. – 2-ге вид – Київ : Генеза, 2014. – 176 с.
4. Богданович М. В. Математика: підруч. для 4 кл. загальноосвіт. навч. закл. / М.В. Богданович, Г. П. Лищенко. – Київ : Генеза, 2015. – 176 с.

5. Бібік Н. М. Я у світі : підруч. для 3 кл. / Н. М. Бібік. – Х. : Основа, 2013. – 166 с.
6. Бібік Н. М. Я у світі : підруч. для 4 кл. загальноосвіт. навч. закл. / Н. М. Бібік. – Х. : Основа, 2015. – 160 с.
7. Богданович М. В. Математика : підруч. [для 1 класу загальноосвіт. навч. закл.] / М. В. Богданович, Г. П. Лищенко. – К. : Освіта, 2012. – 166 с.
8. Богданович М. В. Методика викладання математики в початкових класах : навч. посіб. / Богданович М. В., Козак М. В., Король Я. А. – [3-є вид., перероб., допов.]. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2006. – 336 с.
9. Вашуленко М. Компетентнісний підхід до перевірки мовних і мовленнєвих знань молодших школярів / М. Вашуленко // Початкова школа. – 2009. – №1. – С. 16–21.
10. Вашуленко М. С. Формування мовної особистості молодшого школяра в умовах переходу до 4-річного початкового навчання / М. С. Вашуленко // Початкова школа. – 2001. – №1. – С. 11–14.
11. Вашуленко М. С. Буквар : підруч. для 1 кл. / М. С. Вашуленко, О. В. Вашуленко. – К. : Освіта, 2012. – 152 с.
12. Вашуленко М. С. Українська мова : підруч. для 2 кл. / М. С. Вашуленко, С. Г. Дубовик. – К. : Освіта, 2013. – 160 с.
13. Вашуленко М. С. Українська мова: підруч. для 3 кл. / Вашуленко М. С., Мельничайко О. І., Васильківська Н. А. – К. : Освіта, 2013. – 192 с.
14. Вашуленко М. С. Українська мова : підруч. для 4 кл. загальноосвіт. навч. закл. / Вашуленко М. С., Дубовик С. Г., Мельничайко О. І. – К. : Освіта, 2015. – 192 с.
15. Гільберг Т. Г. Природознавство : підруч. для 1 кл. / Т. Г. Гільберг, Т. В. Сак. – К. : Генеза, 2012. – 112 с.
16. Гільберг Т. Г. Природознавство : підруч. для 2 кл. / Т. Г. Гільберг, Т. В. Сак. – К. : Генеза, 2013. – 160 с.
17. Гільберг Т. Г. Природознавство : підруч. для 3 кл. / Т. Гільберг, Т. Сак. – К. : Генеза, 2014. – 176 с.
18. Грущинська І. В. Природознавство : підруч. для 1 кл. / І. В. Грущинська. – К. : Освіта, 2012. – 144 с.
19. Грущинська І. В. Природознавство : підруч. для 2 кл. / І. В. Грущинська. – К. : Освіта, 2013. – 160 с.
20. Грущинська І. В. Природознавство : підруч. для 3 кл. / І. В. Грущинська. – К. : Освіта, 2013. – 176 с.
21. Грущинська І. В. Природознавство : підруч. для 4 кл. загальноосвіт. навч. закл. / І. В. Грущинська. – К. : Освіта, 2015. – 192 с.
22. Захарійчук М. Д. Буквар : підруч. для 1 кл. / М. Д. Захарійчук, В. О. Науменко. – К. : Грамота, 2012. – 176 с.
23. Захарійчук М. Д. Українська мова : підруч. для 2 кл. / М. Д. Захарійчук. – К. : Грамота, 2012. – 177 с.
24. Захарійчук М. Д. Українська мова : підруч. для 3 кл. / М. Д. Захарійчук, А. І. Мовчун. – К. : Грамота, 2014. – 176 с.
25. Захарійчук М. Д. Українська мова: підруч. для 4 кл. / М. Д. Захарійчук. – К.: Грамота, 2015. – 185 с.
26. Кіт Г. Українська народна педагогіка : навч. посіб. / Г. Кіт, Г. Тарасенко. – Вінниця : Едельвейс і К, 2008. – 302 с.
27. Король Я. А. Математика. Методика роботи над текстовими задачами. 1 клас / Я. А. Король, І. Я. Романишин. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2002. – 68 с.
28. Король Я. А. Математика. Методика роботи над текстовими задачами. 3 клас / Я. А. Король, І. Я. Романишин. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2002. – 196 с.
29. Король Я. А. Математика. Методика роботи над текстовими задачами. 4 клас / Я. А. Король, І. Я. Романишин. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2002. – 184 с.
30. Король Я. А. Формування практичних умінь і навичок на уроках математики /

- Я. А. Король. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2000. – 136 с.
31. Крамаренко А. М. Гуманістично зорієнтована підготовка майбутніх учителів початкової школи : монографія / Алла Миколаївна Крамаренко. – Донецьк : ТОВ «Юго-Восток, Лтд», 2008. – 190 с.
 32. Малафійк І. В. Дидактика : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Іван Васильович Малафійк. – К. : Кондор, 2009. – 398 с.
 33. Митник О. Я. Навчально-творча діяльність молодших школярів на уроках математики. Методика навчання математики в системі післядипломної освіти / О. Я. Митник. – К. : Початкова школа, 2005. – 96 с.
 34. Митник О. Я. Як навчити дитину мистецтва мислення. Педагогічна психологія : навч. посіб. [для слухачів курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників у системі післядипломної освіти] / О. Я. Митник. – К. : Початкова школа, 2006. – 104 с.
 35. Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ столітті. – К. : Шкільний світ, 2002. – 22 с.
 36. Науменко В. Літературне читання : підруч. для 2 кл. [для загальноосв. навч. закл. з навч. укр. мовою] / В. Науменко. – К. : Генеза, 2012. – 160 с.
 37. Науменко В. О. Літературне читання : підруч. для 3 кл. / В. О. Науменко. - К. : Генеза, 2014. - 176 с.
 38. Науменко В. О. Літературне читання : підруч. для 4 кл. / В. О. Науменко. - К. : Генеза, 2015. - 176 с.
 39. Оляницька Л. В. Математика : підруч. для 1 кл. / Л. В. Оляницька, Ф. М. Рівкінд. – К. : Освіта, 2012. – 144 с.
 40. Оляницька Л. В. Математика : підруч. для 2 кл. / Л. В. Оляницька, Ф. М. Рівкінд. – К. : Освіта, 2013. – 160 с.
 41. Педагогіка в запитаннях і відповідях : навч. посіб. / [Кондрашова Л. П., Пермяков О. А., Зеленкова Н. І., Лаврешина Г. Ю.]. – К. : Знання, 2006. – 252 с.
 42. Пермяков О. А. Педагогіка : навч. посіб. / О. А. Пермяков, В. В. Морозов. – К. : Знання, 2006. – 171 с.
 43. Пехота О. М. Особистісно орієнтоване навчання : підготовка вчителя / О. М. Пехота, А. М. Стаєва. – Миколаїв : Іліон, 2006. – 272 с.
 44. Савченко О. Я. Літературне читання: підруч. для 2 кл. / О. Я. Савченко. – К. : Освіта, 2013. – 160 с.
 45. Савченко О. Я. Літературне читання: підруч. для 3 кл. / О. Я. Савченко. – К. : Освіта, 2013. – 192 с.
 46. Савченко О. Я. Літературне читання: підруч. для 4 кл. / О. Я. Савченко. – К. : Освіта, 2015. – 192 с.
 47. Скворцова С. О. Математика: підруч. для 1 кл. [Ч. 1] / С. О. Скворцова, О. В. Онопрієнко. – Х. : Ранок, 2012. – 144 с.
 48. Скворцова С. О. Математика: підруч. для 1 кл. [Ч. 2] / С. О. Скворцова, О. В. Онопрієнко. – Х. : Ранок, 2012. – 144 с.
 49. Скворцова С. О. Математика: підруч. для 4 кл.: загальноосвіт. навч. закладів: У 2 ч. Ч. 1 / С. О. Скворцова, О. В. Онопрієнко. – Х.: Ранок, 2015. – 144 с.
 50. Скворцова С. О. Математика: підруч. для 4 кл.: загальноосвіт. навч. закладів: У 2 ч. Ч. 2 / С. О. Скворцова, О. В. Онопрієнко. – Х.: Ранок, 2015. – 144 с.
 51. Тагліна О. В. Я у світі: підруч. для 3 кл. / О. В. Тагліна, Г. Ж. Іванова. – Х. : Ранок, 2014. – 144 с.
 52. Тагліна О. В. Я у світі : підруч. для 4 кл. загальноосвіт. навч. закл. / О. В. Тагліна, Г. Ж. Іванова. – Х. : Ранок, 2015. – 144 с.
 53. Химинець В. Інновації в початковій школі / В. Химинець. – Тернопіль : Мандрівець, 2009. – 312 с.